

821.11(71)
168

МЕРІ ЛОВСОН

C1212848

ПО ТОЙ БІК МОСТУ

BESTSELLER

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

БЕСТСЕЛЕР

ГЛАВА 6

«На Норс-роуд убито корову»

«Канада щонайтепліше вітає її Королівську
Величність»

«Теміскейміг спікер», квітень-травень
1939 року

Скільки знадобиться часу, щоб спокутувати провину? Артур, дивлячись, як наслідки Джейкового падіння ширяться їхнім життям, бачив, що ціла вічність.

Джейк пробув у лікарні три місяці. Спочатку, доки не одужав так, щоб його можна було перевозити,— в Нью-Ліскерді, а тоді його перевели південніше — в Садбері. Перевезли в нормальному автомобілі, не в катафалку, і це, плюс вартість перебування в лікарні, плюс чотири операції, які знадобилися, щоб повернути Джейкові кістки на місце, плюс кілька разів мати з'їдила в Садбері, щоб провідати свою дитину,— все це коштувало грошей, яких у них не було. Артурів батько, в якого на обличчі за кілька місяців після нещасливого випадку з'явилися глибокі борозни на щоках, мав позичити гроші в банку. Борг. Вони мали борг. Від самого цього слова в Артура стискалося в животі від тривоги.

До того часу він особливо не звертав уваги на гроші. У них ніколи не було їх багато, як і в усіх інших людей, яких він знав. Гроші були в людей із міст і містечок: у містера Тагтерта, керівника банку в Струані, чи містера Фітцпатріка, який мав тартак,— от у них вони були. Більшість фермерів у регіоні рік у рік не тримали в руках понад двадцять доларів. Але вони не вважали себе бідними. За винятком солі, цукру й чаю, вони харчувалися тим, що вирощували самі, а за інші потрібні речі — інструменти, цвяхи, взуття, бензин для вантажівки, якусь запчастину для фермерської машинерії, яку вже неможливо було полагодити — якщо не маєш грошей, можна було заплатити бартером. Навіть лікар і ветеринар радо приймали за оплату курей, шинку чи бушель кукурудзи.

Але тепер усі знали, що таке борг. Що таке борг, знали навіть ті, хто не вмів порахувати до десяти. Чоловіки — волоцюги, що прибрідали курною дорогою в Струан, шукаючи роботи,— принесли з собою перекази про жахіття з усіх куточків країни. Страшні посухи на фермах ген у степах, люди помирають від голоду на вулицях міст, навіть дітей батьки продають чужим людям, сподіваючись, що їхній новий «власник» добре їх годуватиме й не запрацює до смерті. Волосся ставало сторч від таких переказів, сповнюючи серце вдячністю за те, що Струан там, де він є, хоч навіть тут життя було важке. Крім «боргу», з'явилися й інші слова, що відбивали страшну реальність як на Півночі, так і скрізь. «Злидні», наприклад. «Голодування».

Проти багатьох інших, маленьким фермам навколо Струана пощастило. Посуха не вдарила по них

аж так сильно, й поля на них маленькі, оточені лісами, так що навіть під час найдовших бездошових періодів вітер не міг здути з них верхній шар ґрунту. Певна річ, вони не були зовсім ізольовані від того, що ставалося у світі,— ціна на пшеницю на них впливала, і попит на молоко — але значна більшість ферм, зокрема ферма Даннів, не спеціалізувалися на чомусь одному й працювали з маленькими обсягами, тож якщо не могли продати одне, продавали інше, а якщо нічого не могли продати, то могли їсти те, що виростили, затягнути пояси й чекати кращих часів.

Але лікарня не прийме корову в рахунок оплати. Лікарня хотіла грошей. Багато грошей. Артур почув якийсь звук унизу десь о третій ночі. Він встав з ліжка, тихенько підійшов до сходів і побачив, як батько опускається в крісло біля плити, наче той старець, а тоді просто сидить і дивиться в нікуди.

Одного вечора він повернувся на міст. Він намагався заспокоїти себе думкою, що однаково не міг врятувати Джейка, але мав у цьому пересвідчитися. Стоячи на мосту, дивлячись униз на бурхливу воду, він на якусь мить відчув надію, бо хоч і дістався до Джейка збіса швидко після того, як той упав, він розумів, що не зміг би встигнути добігти й зловити його, навіть якби таке було можливо. Але, може, був інший, куди простіший спосіб. Він зійшов з мосту й пройшовся вздовж берега, оглядаючи конструкцію збоку, й відчув, як всередині все стиснулося. Він повернувся й зайшов на його середину, там, де стояв разом із телицею, ліг на живіт, звисив голову над краєчком і простягнув руку під низ, ухопившись за балку, на

якій висів Джейк. Він відчув, як його пальці торкаються її, її холодної, слизької гладкості. Він міг дотягнутися до Джейкової руки, якби спробував. Він міг витягнути його в безпечне місце. Але він не спробував. Він нічого не зробив. Він сказав «добре».

Те слово. Він намагався переконати себе, що Джейк не міг його розчутити в гуркотінні води. Він чіплявся за цю надію.

Чи знав він, що цього разу Джейк не прикидався? Іноді він думав, що мусив знати, глибоко в душі. Джейк так його дратував того дня, що, може, це він навіть наврочив йому впасти. Може, лише на одну мить, серцем він хотів, щоб Джейк загинув.

Йому хотілося, щоб хтось його покарав, кинув за ґрати чи щось таке, однак він знав, що не буває гіршого покарання, як дивитися на те, що переживають його батьки. Він хотів зізнатися, але не міг наважитися. Треба було йому зізнатися ще тоді. Він пригадував, як мама, нахилившись над Джейковим покрученим тілом, голосила: «Як же це сталося? Ох, як же це сталося?». Пригадував, як сказав їй, що Джейк послизнувся. Варто було йому тоді сказати правду. Він мав би сказати: «Я міг врятувати його, мамо. Але я йому не повірив». Варто було зробити це тоді, бо з кожним днем йому було дедалі важче з цим жити. І гірше, куди гірше, що колись, скоро, Джейк сам усе їй розкаже, і вона розповість батькові, й тоді вони по-справжньому його зневажають. Після кожної материнної поїздки в Садбері він вглядався в її обличчя, щоб зрозуміти, чи вона знає. Але щоразу у неї був такий самий вигляд, як і завжди. Чого Джейк чекав? Чому він їй не сказав? Бували часи, коли Артур цього прагнув.

А тоді, через три місяці після нещасливого випадку, вони з батьком одного пообіддя працювали на необробленій землі, зрізали пагони тополь на паркан, і раптом, ні з того ні з сього, батько запитав:

— Як він упав?

Вони не обговорювали Джейка. Вони взагалі не розмовляли. Погода стояла спекотна й безвітряна, небо обважніло погрозою дощу, й мухи з москітами доводили їх до сказу. Вони просто старалися закінчити роботу й зробити це швидко, щоб нарешті вибратися з заростів.

Артур випростався й витер рота зворотним боком долоні. Він мав би радіти, що тепер нарешті міг усьому покласти край, але його нутро перетворилося на драглі.

— Він... прослизнувся,— відповів він нарешті.

Знову ця брехня. Він не дивився на батька. Втратити його добру думку про себе — раптом це стало здаватися нестерпним, гіршим, ніж миритися з провиною.

— Там є бильце,— сказав батько, теж на нього не дивлячись. Він сперся на гнучкий тополиний пагін однією рукою, нахилиючи його, готовий ударити сокирою.

— Так, але він прослизнув... під нього.

— Прослизнув під бильце? Ти це хочеш сказати?

— Ага.

— Дуркував він, от що,— сказав Артурів батько, розрубуючи стовбур тополі одним лютим ударом.— Так я й думав. Дуркував, як завжди.

— Так, але... — мовив Артур. Існувала ймовірність, про яку він не подумав, що батько покладе провину на Джейка.

— Нічого не але! — викрикнув батько розгнівано.— Нічого не але! Дуркував, як завжди дуркував. І подивися тепер. Подивися, що сталося.

Він підняв зрубану тополь, зі злістю відрубав крону й кинув до купи інших стовбурів.

— Як ми за це розплатимось, га? Скажи мені. Знаєш, що станеться, коли ми не розплатимось? Банк забере ферму. От що станеться.

Артурове серце гупотіло. Він відчував слова, що перекочувались у нього в роті, мов камінці, так багато, що він ними мало не похлинувся, вони прагнули вирватися всі разом. *«Це моя провина, тату. Я дав йому упасти. Я міг його врятувати. Я міг дотягнути-ся до нього, але не став. Я думав, він знову дражниться, але, здається, знав, що ні. Здається, я знав. Знаєш, що я йому сказав, коли він крикнув до мене, що зісковзує? Я сказав «добре», тату. Я сказав «добре».*

Він спробував це вимовити й навіть розтулив рота, але батько накинувся на нього, направивши на сина обух сокири.

— Не смійте в біса його захищати! Ніколи більше не смійте цього робити! Ні ти, ні твоя матір! — Він потряс сокирою перед Артуром. Він був такий лютий, що аж бризкав слиною.— Чотирнадцять чортових років, ніколи не брав на себе відповідальності ні за що, ні за одну річ. Шмаркач, от він хто. Безголовий шмаркач. І подивися тепер.

Його лють луною бриніла в непорушному повітрі.

*

Усе літо, доки під палючим сонцем зріли посіви, із зелених стаючи матово-золотими, Артур відпрацював свою провину в полі. Гарував від світанку до

BESTSELLER

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

БЕСТСЕЛЕР

*Раптом він побачив себе таким, яким, безперечно,
бачили його інші люди з натовпу: відокремленою постаттю,
що стоїть далеко від інших. Він дивився на гурти людей,
що співали й сміялися, і почувався таким самотнім, як ніколи
в житті. То що, тепер так буде завжди? Оце такий він є?
Людина, відірвана від решти, що йде життєвою
стежкою сама?*

Мері Ловсон — нове ім'я для українських читачів.
Талановиті романи цієї сучасної канадської письменниці
із задоволенням читають у більш ніж 20 країнах світу.
Відтепер це можна зробити і в Україні.

ISBN 978-617-09-3863-3

9 786170 938633

www.fabulabook.com

www.facebook.com/Fabulabook

t.me/fabulabook

www.instagram.com/fabulabook